

İSTANBUL'UN ULUSLARARASI FİNANS MERKEZLERİ İLE REKABET DÜZEYİNİN SAPTANMASINA YÖNELİK BİR ÇALIŞMA¹

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin YILMAZ*

Özet

İstanbul'un Uluslararası Finans Merkezleri ile Rekabet Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Çalışma

Finans merkezi fon arz ve talebinin karşılaştığı, uluslararası finans merkezi ise uluslar arası fon arz ve talebinin karşılaştığı kenttir. Uluslar arası finansal hizmetler pastasından pay alabilmek rekabetçi finans merkezi olmaya bağlıdır. City of London'ın yaptığı araştırmada dünyanın en önemli 10 finans merkezi sırasıyla Londra, New York, Singapur, Hong Kong, Zürih, Cenevre, Tokyo, Chicago, Frankfurt ve Sidney olarak belirlenmiştir. MasterCard'ın önemli ticari merkezler araştırmasında ilk 10 kent sırasıyla Londra, New York, Tokyo, Singapur, Chicago, Hong Kong, Paris, Frankfurt, Seul ve Amsterdam olarak belirlenmiştir. Bu kentlerden yedi adedi hem finans merkezi ve hem de ticari merkezdir. MasterCard'ın araştırmasına İstanbul da dahildir. İstanbul 75 kent arasında 64. sırada yer alabilmiştir. Wojcik'in uluslar arası finansal hizmetlerde ülkelerin gelişim düzeyi ile ilgili olarak geliştirdiği ve Türkiye'yi de dahil ettiği üç adet indeks'e göre de Türkiye'nin skorları oldukça düşüktür. İstanbul'un uluslar arası finans merkezi olması için çok çaba harcanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Finans Merkezi, Uluslararası Finans Merkezleri, İstanbul Uluslararası Finans Merkezi.

Abstract

A Study on Fixing Competitive Level of Istanbul With International Financial Centres

A financial centre is a city in which demand and supply of funds meets. An international financial centre is a city in which international demand and international supply of funds meets. To take advantage of the improvement of

¹ Bu çalışma 28-31 Ekim 2010 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi tarafından düzenlenen 10. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

* Bilecik Üniversitesi, hyilmaz64@yahoo.com

international financial services depends on being a competitive financial centre. A research by the City of London shows that the most 10 international financial centres respectively are London, New York, Singapore, Hong Kong, Zürich, Geneva, Tokyo, Chicago, Frankfurt, and Sidney. Another research by MasterCard shows that the most 10 commercial centres respectively are London, New York, Tokyo, Singapore, Chicago, Hong Kong, Paris, Frankfurt, Seul and Amsterdam. Seven cities are placed in both two lists. Istanbul is included the second research and is sixty fourth of seventy five cities searched. Three indexes prepared by Wojcik to fix the improvement levels of international financial services in the countries included Turkey shows that Turkey has small scores in the index values. So much effort should be fulfilled to do Istanbul an international financial centre.

Keywords: İstanbul Financial Centre, International Financial Centres, İstanbul International Financial Centre.

1. Giriş

İstanbul'un uluslararası finans merkezi olması sorunu son zamanlarda ülkemizde yoğunluklu olarak tartışılan önemli konulardan biridir. Konunun ülkemizin ekonomik düzeyini, finansal hizmetler sektörünü ve genel olarak finans sistemini doğrudan etkilemesi, büyümenin itici gücü olma potansiyeli taşıması, ülkenin ekonomik, politik, hukuksal ve finansal yapılarında değişim potansiyeli taşıması, istihdam düzeyini ve Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'nın artışı tetikleme konunun önemini artıran etkenlerden bazılarıdır. Ülkemizin uluslararası saygınlık ve prestijini artırma potansiyeli de konunun önemini artırmaktadır. Doğaldır ki uluslararası finans merkezi olmak basit arsa ve bina yatırımlarının yapılması ile sınırlı değildir. Olayın ekonomik ve politik istikrar, toplumsal yaşamın dengeli olması, hukuksal düzenlemelerin finans merkezi olan kentte yaşamlarını sürdüren finansçı ve destek hizmetlerde çalışan profesyonellerin mesleki ve yaşamsal gereksinimlerini karşılayabilir düzeyde yeterli olması gerekliliği gibi başka boyutları da vardır. Finans merkezi olmak güven ve istikrar gerektirir. Uluslararası finans merkezi olma her şeyden önce getirilerini maksimize etmek isteyen uluslararası finansal yatırımcıların ve fon gereksinimlerini en etkin bir şekilde karşılamak isteyen uluslararası fon kullanıcılarının ilgili finans merkezinin hizmetlerinden yararlanmayı tercih etmesine bağlıdır. Bu nedenle finans merkezlerini bu bağlamda karşılaştırarak İstanbul'un uluslararası finans merkezleri ile rekabet edebilir düzeyde bir finans merkezi olabilirliliğinin sorgulanması yararlı olacaktır. Bu nedenle, bu çalışmada İstanbul'un Londra, New York, Zürih, Singapur, Hong Kong gibi uluslararası finans merkezleriyle rekabet edebilir düzeyde bir finans merkezi olabilirliliği

sorgulanmıştır. Bu amaçla ilk olarak finans merkezi kavramı değişik düzeylerde tanımlandıktan sonra dünya finans merkezleri konusunda kısaca bilgi verilmiştir. Sonraki kısımlarda İstanbul'un ulusal finans merkezi olarak mevcut durumu ve uluslararası finans merkezi olabilmenin ortam ve koşulları kuramsal olarak incelendikten sonra City of London'ın 2007 ve 2008 yıllarında dört defa tekrarlanan Global Finans Merkezleri İndeksi, finansal akımlar boyutu daha ayrıntılı olmak üzere MasterCard'ın 2007 ve 2008 yıllarında gerçekleştirmiş olduğu dünyanın en önemli ticaret merkezleri araştırması ve Wojcik 'in geliştirdiği Uluslararası Finans, Uluslararası Finansal Konum ve Uluslararası Finansal Farklılaşma İndekslerine göre İstanbul'un uluslararası finans merkezi olma bağlamında rekabetçiliği sorgulanmıştır.

2.Finans Merkezi Kavramı

Finans merkezi kavramı dar anlamda “bir kentin finansal kurumlarının yoğunlaştığı kısmı” (www.freedictionary.com)” olarak tanımlanabilir. Geniş anlamda finans merkezi ise “finansal kurumların yoğun olarak bulunduğu, ileri derecede ticari ve iletişim altyapısına sahip, önemli miktarda ulusal ve uluslar arası menkul değer alım-satım işlemlerinin yürütüldüğü bir kent veya kentin belirli bir bölgesi (www.businessdictionary.com) olarak tanımlanabilir. Finans merkezi “dünyanın ünlü banka ve borsalarının faaliyet gösterdiği ticaret veya iş merkezi olan kent” ([http://en.wikipedia.org/wiki/Financial_Centre.](http://en.wikipedia.org/wiki/Financial_Centre)) olarak da tanımlanabilir.

Uluslararası finans merkezi ekonomik büyüme ve kalkınmayı destekleme açısından çok önemli olan finansal aracılık işlevinin uluslararası boyutta yer aldığı bir merkezdir. Başka bir anlatımla uluslararası finans merkezi fon fazlası olanların fon gereksinimi olanlarla uluslararası buluşma yeridir (Yam², 2008:1).

Global finans merkezi ise “çok çeşit ve hacimde uluslararası finansal işletmelerin bulunduğu ve finansal işlemlerin yoğun olarak yer aldığı bir merkez (City of London, 2005:11)” olarak tanımlanabilir.

Finans merkezleri ulusal, bölgesel veya “niche”³ düzeyinde de olabilir.

² Joseph Yam, Hong Kong Para Otoritesinin üst düzey yöneticisidir.

³ “Niche” kelimesi belirli bir finansal ürün veya finansal hizmette uzmanlaşma anlamına gelmektedir.

Değişik düzeylerde finans merkezleri için ortak bir tanım olarak finans merkezi “belirli düzeyde finansal hizmetlerin sağlanabildiği, finansal hizmetler alanında yatırım için ileri düzeyde regülasyonların yürürlükte olduğu, her türlü uyumsuzlukların çözümü için ombudsmanlık⁴ dahil hukuksal altyapının oluşmuş olduğu, hukuksal sistemin hızlı hareket ettiği, insanların güvenliklerinin maksimum düzeyde sağlanmış olduğu, rüşvet ve yolsuzlukların minimum düzeyde olduğu bir kent” olarak tanımlanabilir.

3. Uluslararası Finans Merkezlerinin Tarihsel Gelişimi

Babil (Mezopotamya), Timbuktu (Mali) ve İstanbul (Roma İmparatorluğu) tarihte finans merkezi olan kentler olmuştur (http://en.Wikipedia.org/wiki/Financial_Centre). 21. yüzyıl global kentlerin altın çağı olma yolundadır. Bu kentlerin finansal sektör çalışanları Londra Mayfair’de, New York Aşağı Manhattan’da ve Hong Kong’un merkezi iş bölgesinde bulunur. Bu insanlar günlerini bilgisayar ekranında \$, £, ¥ hareketlerini izlemekle geçirirler. Günümüzün finans merkezleri sadece New York, Londra ve Tokyo’dan ibaret değildir. Asya’da, Orta Doğu’da ve Diğer bölgelerde yeni finans merkezleri oluşmaktadır. Dubai ve Singapur bunlara örnek olarak verilebilir. Günümüzün finans merkezlerinin günden güne birbiri ile daha fazla bağlantılı olma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Teknoloji, sermaye hareketleri ve global düzeyde yaygınlaşan deregülasyon, global ve günden güne büyüyen bir şebeke oluşturmuştur. Dünya ülkelerindeki zaman farklılıkları finans piyasalarındaki işlemlerin 24 saat kesintisiz devam etmesine yardımcı olmaktadır. Yatırımcılar bölgeler ve varlık türleri açısından farklılaşmaktadır. Piyasalardaki en son haberler anında tüm dünya finans merkezleri tarafından öğrenilmektedir. Buna göre kar payları ve emlak fiyatları da hemen değişmektedir. New York’un global anlamda birçok açıdan önemli finans merkezi olmasına karşın diğer finans merkezlerinin yoğun rekabeti ile karşılaştığı yetkililer tarafından açıkça seslendirilmektedir. Günümüzde Londra para ve yetenek açısından yeni bir boyut kazanmıştır. Bazı kentlerin global finans merkez statüsü azalırken yeni bazı kentler finans merkezi olma yolunda ilerlemektedir. Klein⁵e göre Çin, Hindistan ve diğer gelişmekte olan ülkelerde ekonomik faaliyetin ve istihdamın

⁴ Ombudsman, yurttaşların belli bir sektördeki haklarını korumak ve yetkilerin kötüye kullanımından prosedürleri doğru izlememeye ve sıradan liyakatsizliğe uzanan kötü yönetim iddialarını soruşturmak üzere atanmış bir devlet görevlisidir.

⁵ Michael Klein, Citigroup Kurumsal Müşteri İlişkileri Grup eski başkanıdır.

artması ve Ortadoğu, Rusya ve bazı Latin Amerika ülkelerinde doğal kaynak talebinin artması finans merkezlerinin dünya çapında yaygınlaşmasına neden olan etkenlerin en önemlileridir. Bu gelişmeler, gelişen piyasa ülkelerinin güçlü bir finans sektörünün gerekliliği konusunda bilinçlenmelerine neden olmuştur. Sermaye ve finans sektörü büyümesinin getireceği ek istihdam olanaklarının sosyal ve ekonomik istikrara olumlu etkisi gelişen piyasa ülkelerini piyasalarına yeni sermaye getiren yabancı kuruluşlara izin verme konusunda teşvik etmektedir. Bu nedenle, geçmiş yıllarda para sadece gelişmiş finans merkezleri aracılığı ile hareket etmekte iken artık günümüzde gelişmiş finans merkezleri dışında oluşan finans merkezleri arasında direkt olarak hareket edebilmektedir (The Economist Print Edition, 2007). Finans merkezlerinin yaygınlaşan coğrafi dağılımından Türkiye'nin de pay alabilmesi açısından İstanbul'un uluslararası rekabetçi bir finans merkezi olarak yapılandırılması önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Uluslararası Finans Merkezi Olabilirliği Açısından İstanbul

4.1 Genel

Finansal akımların belirli sınırların dışına taşarak global düzeyde olmaya başlaması ile gelişen global finansal hizmetler pastasından Türkiye'nin de yeterli pay alabilmesi tarihsel olarak en çok tanınan ve Türkiye'nin en büyük kenti ve halihazırda ulusal düzeyde finans merkezi olan İstanbul'un uluslararası bir finans merkezi olarak yeniden yapılandırılmasına bağlıdır. Bu nedenle İstanbul'un uluslararası finans merkezi olması uluslararası rekabetin yoğun olarak yaşandığı finansal hizmetler sektörü açısından İstanbul'un da rekabetçi olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle bu bölümde İstanbul'un diğer uluslararası finans merkezlerine karşı rekabet gücü irdelenecektir.

4.2. Finans Merkezi Olarak İstanbul'un Tarihsel ve Güncel Görünümü

İstanbul, Roma (330-395), Bizans (395-1204 ve 1261-1453), Latin (1204-1261) ve Osmanlı (1453-1923) İmparatorluklarının başkenti (<http://en.wikipedia.org>) olarak görev yapan önemli bir kenttir. 1500'lü yıllara kadar İstanbul yaklaşık yarım milyon nüfusuyla kültürel, politik ve ticari bir merkez olmuştur (www.allaboutturkey.com). İstanbul 1453 de fethedildikten sonra Fatih Sultan Mehmet'in emri ile kurulan Kapalıçarşı sayesinde dünyanın en

önemli ticaret ve finans merkezlerinden birisi haline gelmiştir. 15. yüzyıl ortalarından 18. yüzyıl sonlarına kadar ticaret alanında verdiği hizmetlerin yanı sıra kıymetli maden takas ve saklama konusunda sunduğu hizmetler ile de bankacılığın henüz olgunlaşmadığı ve yaygınlaşmadığı dönemlerde bir finans merkezi olarak önemli bir rol üstlenmiştir. Emtia ve kıymetli maden ticaretinde önemli bir hacme sahip olan Kapalıçarşı, Venedik ile birlikte yaklaşık 400 yıl boyunca eski dünyanın en önemli ticaret ve finans merkezlerinden biri olarak görev yapmaya devam etmiştir. 18. yüzyıl sonlarında gerçekleştirilen sanayi devrimi sırasında Londra, Amsterdam, Paris gibi kentler ticari ve finansal merkez olarak ön plana çıkarken İstanbul dünya ticaretinde gittikçe azalan önemine rağmen bölgesel olarak en önemli merkez olma özelliğini 20. yüzyıl başlarına kadar sürdürebilmiştir. 19.yüzyıl ortalarından itibaren bankaların ortaya çıkması ve yaygınlaşması sonucunda finansal merkez olma özelliğini kaybeden İstanbul Osmanlı Devletinin I.Dünya Savaşından yenilgi ile çıkması, kurtuluş savaşı ve sonrasında yeni bir devlet kurulması sürecinde yaşanan sıkıntılı dönem içinde bölgesel ticari merkez olma unvanını da kaybetmiştir (Apak, 2008: 11-12).

Osmanlı İmparatorluğu zamanında Merkez Bankası, Menkul Değer Borsası, ünlü bankaların, finans kurumlarının ve sigorta şirketlerinin genel merkezleri Beyoğlu bölgesinde bulunan Voyvoda Caddesinde (Bankalar Caddesi) bulunmakta idi. Bu binalar, bankalar ve finansal kurumlar tarafından günümüzde de genel merkez veya şube olarak kullanılmaktadır (<http://en.wikipedia.org>). İstanbul, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren sürekli olarak ülkemizin ulusal düzeyde finans merkezi olmuştur. 1980li yıllarda spesifik piyasaların açılması İstanbul'un bu konumunu güçlendirmiştir. 1986 yılında faaliyetlerine başlayan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) hisse senedi, rüçhan hakkı kuponu, devlet tahvili, hazine bonosu, gelir ortaklığı senedi, özelleştirme idaresinin ihraç ettiği tahviller, şirket tahvilleri ve gecelik repo işlemlerinin yapıldığı Türkiye'nin tek menkul değer borsasıdır. İMKB 1993 yılında altın piyasasının liberalizasyonuna karar vermiş ve 1995 yılında İstanbul Altın Borsası kurulmuştur. Bu borsanın kuruluşuyla TCMB'nin altın külçe ithalatı monopol hakkı sona ermiş ve bu hak altın borsasının özel sektöre mensup üyelerine devredilmiştir. İstanbul'da Türkiye'nin en büyük banka ve şirketleri ve Citibank, Merrill Lynch, J.P. Morgan, HSBC, ABN Amro, Fortis, ING Bank, BNP Paribas, Sociate Generale, Banca Di Roma, UniCredit, West LB, Deutsche Bank, Commerzbank ve birçok finansal sektör kuruluşunun

şubeleri faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşların fiziksel mekanları genellikle Levent ve Maslak bölgelerinde yoğunlaşmaktadır (www.ipedia.net). Türkiye’de faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankaların çoğunluğunun genel merkezi İstanbul’dadır. Sadece kamusal sermayeli mevduat bankaları (Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıflar Bankası) ve kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları (İller Bankası, Türk Eximbank, ve Türkiye Kalkınma Bankası)’nın genel merkezleri Ankara’da bulunmaktadır (www.tbb.org.tr). Genel merkezi Ankara’da bulunan bankaların toplam bankalara oranı $(6/ 46) = \%13$ olarak hesaplanabilir. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının Genel Merkezi ve Sermaye Piyasası Kurulu da Ankara’da bulunmaktadır.

4.3. Uluslararası Finans Merkezi Olma Potansiyeli Açısından İstanbul

4.3.1. Uluslararası Finans Merkezi Olmanın Koşulları

Uluslararası nitelikte bir finans merkezi olabilmek için önemli miktarda uluslararası finansal hizmet talebi, talebi karşılama isteği ve karşılanabilme yeteneği, hukukun üstünlüğü kuralının benimsenmesi, finansal alt yapı ve kaliteli çevre koşulları gibi özellikler gereklidir (Yam, 2008:1). Uluslararası hizmet talebi, talebin karşılanabilme kapasitesine ve bu konuda ülkenin hukuksal ve siyasal koşullarının sektör için tatmin edici düzeyde gelişmiş olmasına bağlıdır. Finansal altyapının olması finans sektörünün insan kaynakları, teknoloji ve regülasyonlar açısından uluslararası standartlarda olmasını gerektirmektedir. Kaliteli çevre koşulları da yaşam kalitesi açısından yeterli altyapının bulunması şeklinde açıklanabilir. Finans merkezi olan kentte çalışan ve yaşayan finans uzmanlarının boş zamanlarını değerlendirmede sanatsal faaliyetler ve spor gibi rekreasyon olanakları kaliteli çevre koşulları içinde düşünülebilir.

4.3.2. Global Finans Merkezleri İndeksine Göre Değerlendirme

City of London’ın son yıllarda periyodik olarak yayınlamaya başladığı “Global Finans Merkezleri İndeksi (Global Financial Centres Index)” dünyadaki finans merkezlerinin gelişimini izlemektedir. 2007 Mart ayında ilk serisi, 2007 Eylül ayında da ikincisi yayınlanan indeksin üçüncüsü ve dördüncüsü de sırasıyla 2008 Mart ve 2008 Eylül aylarında yayınlanmıştır.

Bu indeksin hesaplanmasında dikkate alınan konular genel olarak yeterli kalifiye eleman, sermayeye giriş, altyapı yeterliliği, regülasyonların cazip olması, vergi oranlarının ve yolsuzluğun az olmasıdır. Ayrıca coğrafi konum ve İngilizcenin yaygın kullanımı da bir finans merkezinde faaliyette bulunma konusunda global finans firmalarını cezbetmektedir (The Economist Print Edition, 2007). İndeksin hesaplanmasında beş ana grupta 62 faktör araştırılmaktadır. Bunlardan 38 adedi finans merkezinin içinde bulunduğu ülke derecelendirilmesi ile ilgilidir. Araştırılan 5 grup faktör işgücü, ticari ortam, piyasaya giriş, altyapı ve genel rekabetçilikle ilgilidir. İşgücüne ilişkin faktörler iş gücü verimliliği, yaşam kalitesi, mutluluk skoru, cinayet oranları ve eğitim harcamaları gibi faktörlerdir. Ticari ortam faktörleri vergi ve yolsuzluk oranları, idari ve ekonomik regülasyonlar, finans piyasalarının gelişmişlik düzeyi, ücret düzeyleri ve politik risk ve faaliyet riski gibi faktörlerdir. Piyasaya giriş faktörleri menkul kıymetleştirme, global bankacılık ve hukuk hizmetleri, uluslararası finansal faaliyetler ve kapitalizasyon düzeyleri gibi faktörlerdir. Altyapı faktörleri ofis büyüklükleri ve ofislerde ısıtma-soğutma olanakları, mülkiyet işlemleri ve şeffaflığı, internet bağlantı olanakları gibi faktörlerdir. Genel rekabetçilik faktörleri ise ekonomik duyarlılık göstergeleri, çok büyük şirketlerin sayısı, perakende fiyatlar, iş yolculukları, global güven, ülke ve kent imajı gibi faktörlerdir (City of London, 2008a: 32-49).

Bu araştırmaya göre dünyanın ilk 10 finans merkezi ve 1000 üzerinden aldıkları skorlar Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Dünyanın İlk 10 Finans Merkezi ve Skorları

Finans Merkezi	Stralamadaki Yer				Skoru			
	Eylül 2008	Mart 2008	Eylül 2007	Mart 2007	Eylül 2008	Mart 2008	Eylül 2007	Mart 2007
Londra	1	1	1	1	791	795	806	765
New York	2	2	2	2	774	786	787	760
Singapur	3	4	4	4	701	675	673	660
Hong Kong	4	3	3	3	700	695	697	684
Zürih	5	5	5	5	676	665	666	656
Cenevre	6	7	7	10	645	640	645	628
Tokyo	7	9	10	9	642	628	625	632
Chicago	8	8	8	8	641	637	639	636
Frankfurt	9	6	6	6	636	642	649	647
Sidney	10	10	9	7	630	621	636	639

Tablo 1'de görüldüğü gibi Mart 2007 den Eylül 2008'e kadar dört kez tekrarlanan araştırmaya göre Büyük Britanya, A.B.D, Çin, Singapur, İsviçre, Almanya, Japonya ve Avustralya⁶ ilk 10 finans merkezinin bulunduğu ülkelerdir. Londra sürekli olarak ilk sıradaki yerini korumuştur. New York 2. Zürih 5. ve Chicago da 8. sıradaki yerlerini araştırma süresince korumuşlardır. Diğerleri ise ilk 10 içindeki yerlerinin bazı değişikliğe uğramasına karşın araştırma boyunca ilk 10 finans merkezi içinde kalmışlardır. Bu ülkelerden A.B.D, Büyük Britanya, Almanya ve Japonya G-7 ülkeleridir. Büyük Britanya ve Almanya AB üyesidir. Almanya aynı zamanda Euro bölgesi ülkesidir. İsviçre ise AB üyesi değildir, EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması) üyesidir. İsviçre⁷'nin iki kentinin de ilk 10 finans merkezi içinde yer alması dikkat çekicidir. Hong Kong⁸ Çin Halk Cumhuriyetine bağlı bir özerk yönetim bölgesidir. Serbest piyasa ekonomisi oldukça gelişmiştir. Singapur da serbest piyasa ekonomisinin oldukça gelişmiş olduğu ve yolsuzlukların genellikle olmadığı Doğu Asya'nın finans merkezi konumunda bir ülkedir.

Bu araştırmada İstanbul'a yer verilmemiştir. Ancak, rekabetçi bir uluslararası finans merkezi olabilmesi açısından İstanbul'un ilk 10 finans merkezinin özelliklerini taşıması amaçlanabilir. İstanbul'un uluslar arası finans merkezi olarak yapılandırılması çalışmalarında gerek ülke gerekse kent bazında bu araştırmanın kapsamını oluşturan konuların İstanbul ve Türkiye açısından geliştirilmesi rotası izlenebilir.

⁶ Avustralya kişi başına geliri yüksek (2007 yılı itibarıyla 36.300 \$), madencilik ve tarım ürünleri ihracatında yüksek ihrac fiyatlarının ekonomisini destekler nitelikte olduğu, işletmeler ve tüketicilerin ekonomiye güveninin yüksek olduğu, yönetiminin reformlara önem verdiği, düşük enflasyon oranına sahip, büyüyen konut sektörünün bulunduğu, 16 yıldan beri Çin ile ilişkileri sürekli gelişen ve 2002 yılından beri sürekli bütçe fazlası veren bir Asya Pasifik ülkesidir (Central Intelligence Agency, 2008a).

⁷ İsviçre istikrarlı, huzurlu, işsizlik oranı AB ortalamasının yarısından daha düşük (2007 yılı itibarı ile %2.5), yüksek sayıda kalifiye iş gücü olan, kişi başına ulusal geliri büyük batı Avrupa ekonomilerinden daha yüksek (2007 itibarı ile İsviçre 41.100 \$, Büyük Britanya 35.100 \$, Almanya 34.200\$), yatırımlar için güvenli, yüksek derecede bankacılık gizliliği olan, ulusal parası İsviçre frankının dışsal değerinin uzun vadeli olarak yüksek tutulduğu bir Avrupa ülkesidir (Central Intelligence Agency, 2008f).

⁸ Hong Kong Özerk Yönetim Bölgesi Esas kanununun 109.maddesi “ Hong Kong Özerk Yönetim Bölgesi Hükümeti Hong Kong'un Uluslar arası Finans Merkezi Statüsünü korumak için uygun ekonomik ve yasal ortamı hazırlar” hükmünü taşımaktadır (Hong Kong Special Administration, 2009).

4.3.3 Dünyanın Önemli Ticaret Merkezleri İndeksine Göre Değerlendirme

4.3.3.1. Dünyanın Önemli Ticaret Merkezleri İndeksi

Mastercard 2007 yılında dünyanın en önemli ticaret merkezlerini belirleyen bir araştırma yayınlamıştır. Aynı araştırma 2008 yılında da geliştirilerek tekrarlanmıştır. Mastercard'ın araştırmasına göre dünyanın en önemli 10 ticaret merkezi Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2: Dünyanın İlk 10 Ticaret Merkezi

Ticaret Merkezi	Sıralamadaki yeri		Skoru		Ticaret Merkezi	Sıralamadaki yeri		Skoru	
	2008	2007	2008	2007		2008	2007	2008	2007
Kent \ Yıl	2008	2007	2008	2007	Kent \ Yıl	2008	2007	2008	2007
Londra	1	1	79.17	77.79	Hong Kong	6	5	63.94	62.32
New York	2	2	72.77	73.80	Paris	7	8	63.87	61.19
Tokyo	3	3	66.60	68.09	Frankfurt	8	7	62.34	61.34
Singapur	4	6	66.16	61.95	Seul	9	9	61.83	60.70
Chicaco	5	4	65.24	67.19	Amsterdam	10	11	60.06	57.30

Kaynak: MasterCard Worldwide, 2007:23; Master Card Worldwide, 2008:20.

Dünyanın en önemli 10 Ticaret merkezine bakıldığında finans ve ticaretin birbirini ile karşılıklı bağımlılık ilişkisi görülebilir. Tablo 2'de görüldüğü gibi ilk iki uluslararası finans merkezi olan Londra ve New York aynı zamanda ilk iki uluslararası ticaret merkezidir. Dünyanın en önemli 3.finans merkezi olan Singapur aynı zamanda dünyanın en önemli 4.ticaret merkezidir. Dünyanın 4. finans merkezi olan Hong Kong 6. ticaret merkezi, 9. finans merkezi olan Frankfurt 8. ticaret merkezi, 8. finans merkezi olan Chicaco 5.ticaret merkezi, 7. finans merkezi olan Tokyo 3. ticaret merkezi olarak belirlenmiştir. Görüldüğü gibi ilk 10 finans merkezinin yedi adedi aynı zamanda ilk 10 ticaret merkezi içinde yer almaktadır.

Paris, Amsterdam ve Seul ilk 10 ticaret merkezi içinde oldukları halde ilk 10 finans merkezi içine girememişlerdir. Global finans merkezleri sıralamasında Paris 20, Amsterdam 24 ve Seul 48.sıralarda yer almıştır. Özellikle Seul'un durumu dikkat çekicidir. Çünkü dünyanın önemli ticaret merkezleri sıralamasında 9.sırada yer aldığı halde global finans merkezleri sıralamasında 48. sırada yer alabilmiştir. Bu kentlerden Paris ve Amsterdam iki önemli AB

ülkesi olan Fransa ve Hollanda'nın başkentleridir. Seul ise önemli gelişme başarısı gösteren bir Asya ülkesi olan Güney Kore'nin başkentidir. Bu, ticaret merkezi olmanın finans merkezi olmak için yeterli olmadığını göstermektedir.

Zürih, Cenevre ve Sidney en önemli 10 ticaret merkezi arasında yer almadıkları halde ilk 10 finans merkezi listesine dahil olabilmişlerdir⁹. Bu finans merkezi kentlerden Sidney 12, Zürich 15. ve Cenevre 40. ticaret merkezi durumundadır. Özellikle Cenevre'nin durumu dikkate değerdir. Çünkü önemli ticaret merkezi olarak 40. sırada olmasına karşın önemli finans merkezi olarak 6. sırada yer alabilmiştir. Bu durum, önemli ticaret merkezi olmaksızın önemli finans merkezi olunabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda Zürich ve Cenevre'nin aynı ülkenin kentleri olması dikkat çekicidir. Ülke olarak İsviçre'nin ve yerel yönetimler olarak Zürich ve Cenevre kentlerinin yönetim kalitesi, regülasyonlar, uluslararası ilişkiler, ekonomi, ülke riski vb. alanlarda finans şirketleri ve finansal yatırımcılara güven verdiği çıkarsaması yapılabilir. Dolayısıyla İstanbul'un önemli ticaret merkezi olmaksızın uluslararası finans merkezi olması açısından İsviçre ve iki kenti örnek alınabilir.

4.3.3.2. İstanbul'un Rekabetçi Konumu

Mastercard'ın 2008 yılında ikincisini yaptığı "Dünyanın en önemli ticaret merkezleri" araştırmasında İstanbul 75 kent içinde 64. sırada yer almıştır. Puanı 36.14 olarak belirlenmiştir (Mastercard, 2008:21). Araştırmanın skoru ilgili kentler ve ülkeler ile ilgili olarak yedi boyutta yapılan incelemenin ortalamasıdır. İstanbul'un ilgili yedi boyuttaki puanları ve ortalama puanı ile dünyanın en önemli ticaret merkezi olan Londra'nın puanları ve ortalama puanı Tablo 3'te karşılaştırılmaktadır.

⁹ Sidney'in içinde yer aldığı ülke olan Avustralya konusunda 5 nolu dipnotta ve Zürich ve Cenevre'nin içinde yer aldıkları ülke olan İsviçre konusunda 6 nolu dipnotta ilgili ülkelere ilişkin bazı bilgiler verilmiştir.

Tablo 3: Uluslararası Ticaret Merkezi Olarak İstanbul'un Londra ile Karşılaştırılması

Ticaret Merkezi	Puan ¹⁰	Yasal ¹¹	Eko ¹²	Tic ¹³	Fin ¹⁴	İş ¹⁵	Bilgi ¹⁶	Yaşam ¹⁷
İstanbul	36.14	60.17	10.94	58.82	19.60	28.78	16.46	68.69
Londra	79.17	85.17	89.66	79.42	84.70	67.44	62.35	91.00
(İstanbul/Londra) ¹⁸	0.46	0.71	0.12	0.74	0.23	0.43	0.26	0.75
(Londra/İstanbul) ¹⁹	2.19	1.42	8.20	1.35	4.32	2.34	3.70	1.31

Kaynak: 1. ve 2 satırlar "MasterCard Worldwide, 2008: 20-21" den alınmış ve 3.ve 4. satırlar yazar tarafından 1. ve 2. satırlardaki verilerden yararlanarak üretilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi İstanbul diğer boyutlara göreceli olarak yaşam kalitesi (0.7548), ticaret kolaylığı (0.7406) ve yasal-siyasal ortam (0.7065) konusunda Londra'nın 3/4'ü civarlarında puan almıştır. Ancak ekonomik istikrar (0.1220), finansal akımlar (0.2314) ve bilgi yaratma ve bilgi akımı (0.2640) boyutlarında oldukça zayıf durumdadır.

Finansal akımlar boyutu İstanbul'un uluslararası finans merkezi olma potansiyelinin saptanması açısından daha ayrıntılı incelenmeye değerdir. Finansal akımlar boyutu puanının hesaplanmasında finans merkezi olan kent düzeyindeki verilerden yararlanılmıştır. Skorun hesaplanmasında bankacılık, sigortacılık ve menkul değer ağırları, hisse senedi işlemleri, kazanılan işlemler, alım satımı yapılan türev ve emtia kontratları dikkate alınmaktadır. Bu puan finansal regülasyonlardan etkilenmektedir ve finans piyasalarının gelişmesi ile ilişkisi vardır. Finansal akımlar puanına göre ilk 10 merkez sırasıyla Londra,

¹⁰ Araştırmayı yapan kuruluş tarafından puanın hesaplanmasında değişik boyutlara farklı ağırlık verilmiştir. Yasal-siyasi ortama %10, ekonomik istikrara %10, ticaret kolaylığına %20, finansal akımlara %22, iş merkezi olmaya %12, bilgi yaratma ve bilgi akımına %16 ve yaşam kalitesine %10 ağırlık verilmiştir.

¹¹ Yasal ve Siyasi Ortam

¹² Ekonomik İstikrar

¹³ Ticaret kolaylığı

¹⁴ Finansal akımları

¹⁵ İş merkezi

¹⁶ Bilgi yaratma ve bilgi akımı

¹⁷ Yaşam kalitesi

¹⁸ Bu satırda yer alan rakamlar İstanbul'un puanlarının Londra'nın puanlarına bölünmesi sureti ile hesaplanmış olup İstanbul'un puanlarının Londra'nın puanlarının % kaç olduğunu göstermektedir.

¹⁹ Bu satırda yer alan rakamlar Londra'nın puanlarının İstanbul'un puanlarına bölünmesi suretiyle hesaplanmış olup Londra'nın puanlarının İstanbul'un puanlarının kaç katı olduğunu göstermektedir.

New York, Frankfurt, Seul, Chicago, Tokyo, Mumbai, Moskova, Shangai ve Madrid olarak hesaplanmıştır. Bu kentlerin global finansal işlem ve akımlar şebekesinin bir elemanı olması ve tahvil, türev ürünler ve hisse senedi alım satımı konusunda uzmanlaşması dikkat çekicidir (MasterCard, 2008:12). Bu kentlerden Mumbai, Moskova, Shangai ve Madrid global finans merkezleri indeksinde ve ticaret merkezleri indeksinin ortalama skoru açısından ilk 10 da yer almamaktadır. Global finans merkezleri indeksinde Shangai 34, Madrid 46,

Mumbai 49 ve Moskova 57.sıralarda yer almaktadır. Bu özellik finansal akımların yüksek olmasının uluslararası finans merkezi olması açısından yeterli olmadığını göstermektedir. Global ticaret merkezi araştırmasında 4 nolu boyut olarak hesaplanan ve ortalama puana yansımaları %22 olan “Finansal akımlar” açısından İstanbul ve Londra karşılaştırıldığında İstanbul’un Londra’nın %23.14’ü kadar puan toplayabildiği görülmektedir. Yedi boyuttaki ortalama puanının Londra’nın puanına oranı olan %46 ile karşılaştırıldığında bu puan oldukça düşüktür.

Bu bağlamda Vadeli İşlemler Borsası (VOB)’nın İstanbul’da konumlandırılmamasının İstanbul’un “finansal akımlar” puanını ve dolayısı ile genel puanını olumsuz yönde etkilemesi önemli bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, VOB’ın kuruluş çalışmaları sırasında İstanbul’un finans merkezi yapılması çalışmaları ile eşgüdüm sağlanamadığı şeklinde bir sorgulama yapılmasını haklı çıkarabilir.

4.3.4 Uluslararası Finans, Uluslararası Finansal Konum ve Uluslararası Finansal Farklılaşma İndekslerine Göre Değerlendirme

4.3.4.1. Genel Bilgi

Wojcik (2007:1) Uluslararası Finans İndeksi (International Finance Index - IFI), Uluslararası Finansal Konum İndeksi (International Finance Location Quotient- IFLQ) ve Uluslararası Finansal Farklılaşma İndeksi (International Finance Diversity Index-IFDI) ni geliştirmiştir. Wojcik’e göre Uluslararası Finans İndeksi bir ülkenin uluslararası finansal hizmetler sektörünün mutlak boyutunu, Uluslararası Finansal Konum İndeksi finansal hizmet sektöründeki

gelişmenin düzeyini ve Uluslararası Finansal Farklılaşma İndeksi ise finansal hizmetlerde farklılaşma ve uzmanlaşmanın derecesini ölçmektedir²⁰.

4.3.4.2. Uluslararası Finans İndeksi (IFI)'ne Göre Ülke Sıralaması

Uluslararası Finans İndeksi bir ülkenin uluslararası finansal hizmetler sektöründeki ağırlıklı payını gösterir. İndeksin hesaplanmasında uluslararası finansal hizmetler dört ana gruba ayrılmıştır. Bunlar dışsal banka kredi ve mevduatları, uluslararası tahviller, yurtdışında listelenen hisse senetleri ve tezgah üstü döviz alım satımı ve faiz türevleri dahil döviz alım satımından oluşmaktadır (City of London, 2007b: 50).

Uluslararası Finans İndeksi verilerine göre ilk 10 ülke Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4: IFI Skorlarına Göre İlk 10 Ülke

Ülke	Sıra	IFI Skoru	Ülke	Sıra	IFI Skoru
Büyük Britanya	1	30.25	Hollanda	6	3.39
A.B.D	2	21.30	Cayman Adaları ²¹	7	3.35
Almanya	3	7.10	Japonya	8	2.82
Fransa	4	4.62	İsviçre	9	2.60
Hong Kong	5	3.59	Singapur	10	2.19

Kaynak: Bu tablo "Wojcik, 2007:8"den yararlanarak üretilmiştir

Tablo 4'te IFI skoru sütununda görüldüğü gibi dünya uluslararası finansal hizmetler sektöründe en büyük pay Büyük Britanya'nındır. Bu ülke %30.25 ile dünya uluslararası finansal hizmetler sektörünün yaklaşık 1/3'üne sahiptir. A.B.D ise % 21.30'luk bir paya sahiptir. İlk 10'da yer alan diğer ülkeler ise Almanya (%7.10), Fransa (%4.62), Hollanda (%3.39) gibi AB ülkeleri ve İsviçre (%2.60), Japonya (%2.82), Singapur (%2.19), Hong Kong (%3.59) ve Cayman adaları (%3.35) gibi finansal liberalizasyon düzeyi gelişmiş ülkelere oluşturmaktadır.

²⁰ Bu indeks değerlerinin hesaplanması ile ilgili formüller için bkz. Wojcik, 2007:5.

²¹ Cayman Adaları Büyük Britanya egemenliğinde, 48.000 civarında nüfusu olan, İngilizce ve İspanyolca dilinin yaygın olarak kullanıldığı, doğrudan vergilerin olmadığı, kişi başına GSYİH'nin 2004 tahmini rakamlarına göre 43.800 \$ olduğu, hizmet sektörünün GSYİH'nin %95.4'ünü oluşturduğu (turizm sektörünün GSYİH'nin %70 ini oluşturduğu), offshore finans merkez olan bir ada devletidir. 2003 yılı itibarıyla 500 banka, 800 sigorta şirketi ve 500 yatırım fonu dahil 68.000 şirket faaliyet yürütmek üzere başvuru yapmıştır. 1997 yılında bir menkul değer borsası kurulmuştur (Central Intelligence Agency, 2008d).

4.3.4.3. Uluslararası Finansal Konum İndeksi (IFLQ)'ne Göre Ülke Sıralaması

Uluslararası Finansal Konum İndeksi bir ülkenin uluslararası finansal hizmetlerdeki global payını gayrisafı yurtiçi hasıladaki global payına bölerek hesaplanır. İndeks, ilgili ülke ekonomisinin uluslararası finansal hizmetlerdeki uzmanlaşma düzeyini ölçmektedir (City of London, 2007b : 50).

Uluslararası Finansal Konum İndeksi skoru açısından ilk 10 ülke Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5: IFLQ Skoru Açısından İlk 10 Ülke

Ülke	Sıra	IFLQ Skoru	Ülke	Sıra	IFLQ Skoru
Cayman Adaları ²²	1	731.13	Singapur	6	7.23
Bahama Adaları ²³	2	31.37	Bermuda ²⁴	7	5.80
Hollanda Antileri ²⁵	3	28.00	Büyük Britanya	8	5.56
Lüksemburg	4	16.28	İrlanda	9	3.57
Hong Kong	5	8.27	İsviçre	10	3.01

Kaynak: Bu tablo "Wojeik, 2007:8"den yararlanarak üretilmiştir

²² Cayman Adaları konusunda 20 nolu dipnotta kısa bilgi verilmiştir.

²³ Bahama Adaları Karaipler bölgesinde yer alan, yaklaşık 700 adadan oluşmakta bunların 40 adedinde nüfus yaşamaktadır (www.thebahamas.com). Bu ada devlet 1973 yılına kadar bir İngiliz kolonisi iken 1973 yılından beri bağımsız bir devlet olup İngiliz Uluslar topluluğu üyesidir. Bahama adaları Nassau/Paradise Island (Cennet Adası),Grand Bahama Island (Büyük Bahama Adası) ve The out Islands (Dış adalar) dan oluşmaktadır (www.bahamas.com). İngilizce ve Croele dillerinin konuşulduğu, 307.000 civarında nüfusu olan,kişi başına GSYİH'in 2008 tahmini rakamlarıyla 29.900 \$ olduğu bu ada ülkesinde insanlar ağırlıklı olarak turizm ve finansal hizmetler ile geçimini sürdürmektedirler. Finansal hizmetlerin GSYİH'daki payı %36 dır (Central Intelligence Agency, 2008b).

²³ Cayman Adaları konusunda 20 nolu dipnotta kısa bilgi verilmiştir.

²⁴ Bermuda, Kuzey Atlantik Okyanusunda bulunan, İngiliz egemenliğinde, 138 mercan adasından oluşan bir ada devlettir. 665.000 civarında nüfusu olan bu ada devlette İngilizce ve Portekizce dilleri yaygın olarak kullanılır. İşsizlik oranı %2.1'dir. Kişi başına GSYİH 2004 tahmini rakamlarına göre 69.600 \$'dır. Ekonomisi Uluslararası finansal hizmetler ve turizm ağırlıklıdır. Hizmet sektörünün GSYİH'daki payı %89'dur. (Central Intelligence Agency, 2008c).

²⁵ Hollanda Antilleri, Karaipler bölgesinde yer alan, içişlerinde özerk, savunma ve dış ilişkilerden Hollanda Krallığının sorumlu olduğu, bağımsızlığı olmayan, yasal sistem olarak Hollanda medeni kanununun yürürlükte olduğu, Temmuz 2008 tahmini rakamları ile 225.000 nüfusu olan, kişi başına 16.100 \$ GSYİH'İ olan, turizm, petrol işleme endüstrisi ve finansal hizmetler sektörlerinin geliştiği bir ada devlettir. Hizmet sektörü GSYİH'İN %84'ünü oluşturmaktadır (Central Intelligence Agency, 2008e).

Tablo 5’te görüldüğü gibi uluslar arası finansal hizmetlerde uzmanlaşma düzeyi açısından en önemli ülke 20 nolu dipnotta hakkında bazı bilgiler verilen bir ada devlet olan Ceyman Adaları (731.13)’dir. Bu ada devletin uluslararası finansal hizmetlerdeki global payı GSYİH’daki global payının 731.13 katı kadardır. Bu puanın aşırı derecede yüksek çıkmasının nedeni ilgili indeks değerinin hesaplanmasında paydada yer alan değer global GSYİH içindeki payının nisbi olarak düşük olmasıdır.

4.3.4.4. Uluslararası Finansal Farklılaşma İndeksi (IFDI)’ne Göre Ülke Sıralaması

Uluslararası Finansal Farklılaşma İndeksi bir ülkenin finansal hizmetler sektörünün farklılaşma düzeyini ölçmektedir. Bir ülkenin tüm uluslararası finansal hizmetler sektörü yukarıda belirtilen dört finansal hizmet grubundan sadece birinden oluşuyor ise bu ülkenin IFDI indeks değeri “0” olarak hesaplanmaktadır. Finansal hizmetlerin her dört bölümü eşit olarak dağılım gösteriyorsa IFDI değeri “1” olarak hesaplanmaktadır (City of London, 2007b: 50).

Uluslararası Finansal Farklılaşma İndeksi skoru açısından ilk 10 ülke Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6: IFDI Skoru Açısından İlk 10 Ülke

Ülke	Sıra	IFDI Skoru	Ülke	Sıra	IFDI Skoru
İsveç	1	0.99	Polonya	6	0.92
A.B.D	2	0.97	Fransa	7	0.90
Norveç	3	0.96	İtalya	8	0.89
Büyük Britanya	4	0.93	Kanada	9	0.89
Almanya	5	0.93	Malezya	10	0.87

Kaynak: Bu tablo “Wojeck, 2007:8”den yararlanarak üretilmiştir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi ada devletler bu tabloda yer alamamıştır. Bunun nedeni ada devletlerde farklılaşmanın ve uzmanlaşmanın fazla olmasıdır. İsveç’in A.B.D den daha yüksek puana sahip olması ve Büyük Britanya’nın dördüncü sırada olması ilginç bulgulardır. Bu bulgulardan A.B.D ve Büyük Britanya’nın bazı finansal hizmet alanlarında uzmanlaştığı ve bazı alanlarda yeterli düzeyde gelişmediği sonucu çıkarılabilir.

4.3.4.5. Uluslararası Finans, Uluslararası Finansal Konum ve Uluslararası Finansal Farklılaşma İndekslerine Göre Türkiye'nin Rekabetçi Konumu

Wojcik'in (2007:8) hesaplamasına göre Türkiye'nin uluslararası finansal hizmetler sektöründeki payı %0.12 olarak belirlenmiştir. Türkiye 41 ülke arasında 35. sırada yer almıştır. IFI puanı açısından ülkemizin uluslararası finansal hizmetler sektöründeki payının iyi olmadığı söylenebilir. Yunanistan (0.33), Rusya (0.32), Meksika (0.21) ve Polonya (0.15) gibi bazı ülkeler ülkemizden iyi durumdadır. Rusya ve Polonya'nın eski doğu bloğu ülkeleri olması dikkate değerdir. Türkiye'nin politik otoritelerinin bunu sorgulaması gerektiği kanısındayız.

Wojcik tarafından Türkiye'nin Uluslararası Finans Konum İndeksi skoru ise 0.14 olarak hesaplanmıştır. Türkiye'nin uluslararası finansal hizmetlerdeki global payı GSYİH'daki global payının %14'ü kadar olmaktadır. Bu puanın yetersiz olduğu söylenebilir. Ancak bir gelişme potansiyelinin olduğu da kabul edilmelidir.

Türkiye'nin Uluslararası Finansal Farklılaşma İndeksi skoru ise 0.83 olarak hesaplanmıştır. İlk10 ülkeye göre farklılaşma yüksektir.

Türkiye'nin IFI, IFLQ ve IFDI skorlarındaki göreceli önemini saptamak için ilgili indekslerde en yüksek skorlarla karşılaştırılması yararlı olabilir. Tablo 7'da bu karşılaştırma yer almaktadır.

Tablo 7: En yüksek skor alan ülke ve Türkiye'nin IFI, IFLQ ve IFDI Puanlarının Karşılaştırılması

Ülke	IFI	IFLQ	IFDI
Türkiye	0.12	0.14	0.83
En Yüksek Skor Alan Ülke ²⁶	30.25	731.13	0.99
(Türkiye / En Yüksek Skor Alan Ülke) ²⁷	% 0.397	%0.019	0.84
(En Yüksek Skor Alan Ülke /Türkiye) ²⁸	252.08	5.222.36	1.19

Kaynak: Bu tablo "Wojcik, 2007:8"den yararlanarak üretilmiştir

²⁶ En yüksek skor alan ülke IFI: Büyük Britanya (30.25) , IFLQ: Cayman Adaları (731.13) ve IFDI: İsveç (0.99).

²⁷ Bu satırın hazırlanmasında Türkiye'nin puanı En Yüksek Skor Alan Ülkenin puanına bölünmüştür.

²⁸ Bu satırda yer alan rakamlar en yüksek skor alan ülkenin puanlarının İstanbul'un puanlarına bölünmesi suretiyle hesaplanmış olup en yüksek skor alan ülkenin puanlarının İstanbul'un puanlarının kaç katı olduğunu göstermektedir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi IFI göstergesi açısından Dünya birincisi Büyük Britanya’nın puanı 30.25 olarak hesaplanmıştır. Bu, dünyadaki uluslararası finansal hizmetlerin %30.25’inin bu ülke tarafından yerine getirildiğini göstermektedir. Türkiye ise uluslararası finansal hizmetlerin sadece % 0.12 gibi düşük bir kısmını yerine getirmektedir. Büyük Britanya’nın global finansal hizmetlerdeki payı Türkiye’nin global finansal hizmetlerdeki payının 252.08 katı kadardır. Bu konuda iki ülke arasında uçurum bulunmaktadır. Bu durum İstanbul’un uluslararası finans merkezi olarak yapılandırılması çalışmalarında Londra’nın örnek alınması konusunda bir fikir verebilir.

IFLQ göstergesi açısından Dünya birincisi Cayman Adalarının puanı 731.13 olarak hesaplanmıştır. Türkiye’nin skoru ise 0.14 olarak hesaplanmıştır. Cayman Adalarının global uluslararası finansal hizmetlerden aldığı pay global GSYİH dan aldığı payın 731.13 katıdır. Türkiye ise uluslararası finansal hizmetlerden sadece GSYİH’daki global payının 0.14’ü kadar pay alabilmektedir. Cayman adalarının oransal olarak çok başarılı görülmesine rağmen rakamsal olarak daha az önemli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Tablo 3’te görüldüğü gibi global finansal hizmetlerin %3.35’i bu ada devlette üretilmektedir. IFI skoru açısından dünyada 7. sıradadır.

IFDI göstergesi açısından Dünya birincisi İsveç’tir. İsveç’in puanı 0.99 olarak hesaplanmıştır. Türkiye’nin skoru ise 0.83 olarak hesaplanmıştır. IFDI skorlarının 0.05 düzeyine kadar düştüğü (Wojdik, 2007:8) dikkate alındığında ülkemizin uluslar arası finansal hizmetler sektörünün finansal işlem ve ürün bazında bazı ülkelere göre daha az farklılaşma ve uzmanlaşma içerdiğini, 4.3.4.2. de değinilen dört finansal hizmet grubunun tümünde faaliyet gerçekleştiği saptaması yapılabilir. Örneğin IFLQ skoru açısından 1. ve 2. olan Cayman Adaları ve Bahama adalarının IFDI skorları sırasıyla 0.64. ve 0.05 olarak belirlenmiştir. Bu skorlar, bu ada devletlerin finansal hizmetlerin bazılarında uzmanlaştığı ve diğer alanlarda yeterli düzeyde gelişim olmadığını göstermektedir. Bu nedenle Türkiye’nin 0.83 olarak belirlenen skoru finansal hizmetlerin tüm boyutlarında belirli düzeyde gelişme olduğunu göstermektedir.

5. Sonuç

Uluslararası Finans Merkezleri İndeksi, Ticaret Merkezleri İndeksi, Uluslararası Finans İndeksi, Uluslararası Finansal Konum İndeksi ve Uluslararası Finansal Farklılaşma indeksinden yola çıkarak İstanbul’un

uluslararası finans merkezi olarak rekabetçiliğinin sorgulandığı bu çalışmada İstanbul'un uluslararası düzeyde rekabet edebilir bir finans merkezi olmasının oldukça zor olduğu, bu konuda çok çalışma yapılması gerektiği, Türkiye'nin global rekabet düzeyinin de mutlaka geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

İstanbul'un uluslar arası finans merkezi olması çalışmaları mutlaka "ülke" ve "İstanbul" olarak iki boyutu içermelidir. Ülke boyutlu çalışmalarda stratejik düşünce çok önemlidir. Ülkenin uluslararası yatırım kamuoyuna güven vermesi önemli bir unsurdur. Bunun için de insan haklarından özgürlüklerin geliştirilmesine, hukuksal sistemin etkinliğinden yaşam kalitesinin geliştirilmesine, mutluluk skorunun yükseltilmesinden fiziksel güvenliğe, refah düzeyinin yükseltilmesinden toplumsal yapının geliştirilmesine, çalışma disiplini kültüründen etik değerlere uzanan geniş kapsamlı çalışmalar yapılması gereklidir. İstanbul düzeyindeki çalışmalar ise ofis boyutlarından ofislerin ısıtma, aydınlatma, gürültü koruma sistemlerine, boş zamanları değerlendirme olanaklarından içsel ve uluslararası ulaşım sistemlerinin etkinliğine, fiyat istikrarından ofis ve konut kira düzeylerine, vergilerden sosyal güvenlik primlerine, karların ve fonların yurtdışına aktarılmasından teşvik sistemine kadar değişik türde çalışmalar yürütülmelidir. Sadece uluslararası tanıtım ve halkla ilişkiler çalışmaları ile Türkiye'nin ve İstanbul'un sorunlu noktaları gizlenemez. Globalleşme ve bilgi çağında her ülke ve tüm dünya insanları diğer ülkelerin sorunları hakkında geniş bilgiye sahip olabilmektedir. Ülke düzeyindeki çalışmalarda turizm, AB üyeliği ve yabancı yatırımların artırılması çalışmaları ile eşgüdüm ve tutarlılık sağlanmalıdır. Dış ülkelere karşı Türkiye'den tek ses yükselmelidir. Bu nedenle bu konuda geniş boyutlu çalışmalar yürütülmelidir. Demokrasinin geliştirilmesi bu konuda yapılabilecek en verimli bir çalışma olacaktır.

En önemli finans ve ticaret merkezlerinin çoğunlukla aynı kentler olduğu dikkate alındığında İstanbul'un öncelikle rekabetçi bir uluslararası ticaret merkezi olması ve bu amaca göre çalışmaların yürütülmesi gerektiği şeklinde bir sorgulama yapılabilir. Bu bağlamda önemli ticari merkezlerin belirlenmesinde yedi boyuttan "finansal akımlar" boyutu puanının yükseltilmesi açısından Vadeli İşlemler Borsası ve Genel merkezleri Ankara'da bulunan Kamu bankalarının Genel Merkezlerinin, Merkez Bankasının Genel Merkezinin ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun İstanbul'a taşınması İstanbul'un ticaret

merkezi puanını yükseltecektir. Bu artış uluslar arası yatırımcılar tarafından olumlu algılanacaktır.

Global finans merkezi olan Londra'nın puanlarının İstanbul'dan çok fazla olması İstanbul'un uluslararası finans merkezi yapılması çalışmalarında Londra'nın finans sektörüne sunduğu avantajlar ve Büyük Britanya'nın bu konuda Londra'ya sağladığı olanaklar ve yönlendirmelerin Türkiye ve İstanbul için örnek alınması düşünülebilir.

İsviçre'nin bir kenti olan Cenevre'nin önemli ticaret merkezleri sıralamasında gerilerde olmasına karşın finans merkezi olarak ilk 10 içine girebilmesi konusu da irdelenerek İstanbul'un uluslar arası finans merkezi yapılması çalışmalarında yararlanılabilir.

Seul'ün en önemli ilk 10 ticaret merkezleri arasında yer almasına karşın neden uluslararası finans merkezleri sıralamasında gerilerde kaldığı konusunun ilgili ülkeye özgü koşulların da dikkate alınarak incelenmesi yararlı olacaktır.

Londra, İsviçre ve Seul yanında bu çalışmada yer alan indekslerde ilk sıralarda yer alan diğer kent ve ülkelerin deneyimlerinden ve özelliklerinden de yararlanılması İstanbul'un uluslararası finans merkezi yapılması çalışmalarında akılcı ve pragmatik bir yol olacaktır.

Uluslararası finans merkezi olmak her şeyden önce global toplumun istikrarlı bir üyesi olmaya, global gelişmelerle aynı düzeyde ve doğrultuda gelişme göstermeye, global kamu oyunun güvenine, vatandaşların ve Türkiye'de çalışan, yaşayan ve ticari ve turistik nedenlerle Türkiye'de bulunan insanların mutlu olmalarına ve Türkiye'de yaşamaktan ve çalışmaktan memnun olmalarına bağlıdır.

KAYNAKÇA

- Apak, Sudi ve Görkem Elverici (2008), "İstanbul'un Finans Merkezi Olması Projesinin Değerlendirilmesi", Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2008 (38), s. 9-20.
- Central Intelligence Agency (2008a), "The World Factbook-Australia", www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/as.html.
- Central Intelligence Agency(2008b), "The World Factbook-The Bahamas", www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/bf.html.
- Central Intelligence Agency(2008c), "The World Factbook-Bermuda", www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/bd.html.

- Central Intelligence Agency(2008d), “The World Factbook-Cayman Islands”,www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/cj.html.
- Central Intelligence Agency (2008e), “The World Factbook-Netherland Antilles”,www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/nt.html.
- Central Intelligence Agency (2008f), “The World Factbook-Switzerland”,www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/sz.html.
- City of London (2005), “The Competitive Position of London as a Global Financial Centre”, November 2005, www.zyen.com/Knowledge/Research/LCGFC.pdf
- City of London(2007a), “The Global Financial Centres Index 1”, www.zyen.com/Knowledge/Research/GFCI%201%20March%202007.pdf.
- City of London (2007b) “The Global Financial Centres Index 2”, www.zyen.com/Knowledge/Research/GFCI%202%20September%202007.pdf.
- City of London(2008a), “The Global Financial Centres Index 3”, www.zyen.com/Knowledge/Research/GFCI%203%20mARCH%202008.pdf
- City of London (2008b), “The Global Financial Centres Index-4”, <http://213.86.34.248/NR/rdonlyres/102CD2E5-FB72-4B9B-A30C-56FD592B5B61/0/BC-RS-GFCI4.pdf>.
- The Economist Print Edition (2007). “Financial Centres:Magnets for Money”, September 13th 2007, www.economist.com/specialreports/displaystory.cfm?story_id=9753240 (17.8.2008).
- Hong Kong Special Administration (2009), “The Basic Law of the Hong Kong Special Administrative Region of the People’s Republic of China”,<http://teaching.law.cornell.edu/faculty/drwcasebook/docs/Basic%20Law-Hong%20Kong.pdf>
- MasterCard Worldwide (2007), “Centers of Commerce Index 2007”, www.mastercard.com/us/company/en/wcoc/pdf/index_2007_us.pdf.
- MasterCard Worldwide (2008), “Centers of Commerce Index 2008”, www.mastercard.com/us/company/en/insights/pdfs/2008/MCWW_WCoC-Report_2008.pdf
- Wojcik, Darius (2007) , “ The International Finance Index and Its Derivatives”, Oxford University Centre for the Environment and St. Peter’s College , Oxford, July 2007, <http://www.geog.ox.uk/research/transformation/wpapers/wpg07-12.pdf>
- Yam Joseph (2008). “Competition and Cooperation Among Global and Regional Financial Centres”, BIS Review 58/2008, www.bis.org/review/r080514c.pdf.
- www.allaboutturkey.com/istanbul.htm
- www.bahamas.com/bahamas/about
- www.thebahamas.com/realest/facts.htm
- www.businessdictionary.com/defination/financial_center.html
- http://en.wikipedia.org/wiki/Bankalar_Caddesi
- http://en.wikipedia.org/wiki/Finacial_Centre
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Istanbul>
- www.freedictionary.com/financial+center
- www.ipedia.net/information/Istanbul
- www.tbb.org.tr/v12/asp/bankalar1.asp